

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Götheborgske

Spionen.

 Lördagen, den 16 Augusti, 1766.

Til P. Joseph de Riveira.*

Jag är nu kommen långt åt nordn; döm huru jag saknar de någon jag smakat från mina bästa år. Ut, i stället för de läkaste viner, någas med et tjoft och betst öl, i ställe för confiturer, med en pipa tobak, och, i ställe för det ljusliga Spanien, frysa bland Sweriges snödrifvor; Skulle vara odrägeligt, om jag ej hade en så brinnande håg at känna andra länder.

Jag ångrar intet, at jag här utgifwet mig för en lire-spelman. Jag har därigenom tilgång til allahanda sällskaper, och då ingen tror at jag förstår et ord af landets språk, får jag fritt göra alt hwad jag åstundar weta om mine nye compatrioter.

Jag har waret nog antingen fåsång eller slitig, at, med mycken granlagenhet, sammanskrifwa hela min resas tillfälligheter, hwarmed jag hoppas

K t

göra

* Brevwet är från en Jesuit, som någon tid spionerade i Swerige, tilstaldt en des wån uti Spanien.

göra ofß många nögda stunder; men jag lemna och wil lemna i mina bref til mina wänner allenast sådana små anmärkningar, som jag tror kunna stilla deras nyfikenhet.

Detta landet består af berg, dalar, slåtmarker, kullar, moraser, strömar och insjöar. Här finnas ock skogar, dem jag ej ännu mycket sett; men sägas vara, på sina ställen, stora och ohyggeliga. Men de upräknade landets tillfälligheter göra det rätt behageligt; ty intetdera tyckes vara för mycket; utan ögat har nästan öfweralt de nögmaste förändringar för sig, och det måst sådana som naturen bildat dem, utan at konsten haft däri någon del.

En Prest berättade mig en gång, at misshgerningsmänniskor, i förra tider, fått det til straff, at de skulle upbränna wissa skog-tracter; men at sådant nu ej behöfwes mer.

Öfta hafwe wi, då wi besett chartan öfwer detta landet, undrat, at någon wille bo här; men landet ligger likwål under et himmels-stref, som wål kan hafwa sina beswärligheter, men åger ock stora fördelar.

Det tyckes vara en orimlighet här i landet, at de dela året i fyra delar, äfvensom i andra länders, efter dagjämningar och solståndens; jag har tykt, at de borde räkna sin winter från medio Augusti til medium Maji, då de saklöst kunde falla alt det öfriga sommar, åtminstone för både utsåningen och skörden, til största delen, inom denna tiden; och jag måste således tro, at det är en
 flags

slags fåfånge hos dem, at wilja efterapa andra folkslag, då de, i stället för 2, räkna 4 årets tider; ty de hafwa ej mer än 2 i verkelig tjenst.

Man förestälte mig, at mit omdöme kommer af owanan, och emedan jag wore kommen från Tyskland. Jag tillstår, at när man lefwat flera år under nordens köld, blir hon nog drägelig. At se hela sträckan af hafwet wara förwandlad i en is, at se de widlyftigaste fält klädda med en djup snö, kan wäl jaga fräck i en Spanior, som lefwat wid Medelhafwets strander; men at quifka i slåde, med en snäll trasware, inbäddad i en warm björnhud, några mil på snö-ångarne, är rätt lustigt.

Sommaren är här behageligare, än jag märkt annorstädes. Nätterna äro ljusa och korta, då luften är swal, dagarne länge, och hettan ganska sällan så stark, at hon beswärar den som är wan wid warmare lust-stref.

Korteligen at säga: om wi en gång skulle winna det wi så länge eftertraktat, at få et eller flera collegier här i landet, skulle jag ej wågra at stanna här i nordnen, och wälja Sverige til mie fädernesland.

Med alt detta är rart at finna en Swenskt, som rätt tycker om Sverige: och jag har gifwit mig mycken möda, at fråga efter ordsaken. När jag först kom öfwer ifrån Dannemark, anlände jag på et fiskeläger i Skåne, där jag tyckte folket woro de uslaste jag nåstan sett. Jag måste dock blifwa öfwer natten, och, då jag om aftenen tog fram

min lira, och spelade et eller annat stycke, framkom no 8 så wakre och wåhvarne karlar, at den krasnaste Preussiske wårsware skulle ej funnet det minsta at tabla på deras gestalt: och 6 stycken pigor, så wakra, at ingen Fransos skulle wågrat sig, at med hetta kasta sig för deras sötter, och förklara dem alla för gudinnor: de woro och rätt snygt klädde, och då jag frågade min wård, som talade, i nödsfall, bruten Holländska, hwad desse woro för folk, sade han: de woro bonde-drångar och pigor, som wille gå utur landet. Jag frågade, om de behöfde rymma för någon misgjerning? han swarade: nej. Jag kände wål annat folks lystnad at bese werlden; men undrade, at den skulle jämwål finnas hos qwinsolk. Doch kom jag utur drömen, när han berättade mig, at landet war ordsak därtill. Huru då, sade jag, är lusten ofund? är pest i granlaget? Nej, swarade han, lusten är god nog; men jorden duger intet.

Jag har hört detta sedermera nåstan af alla, och, det som förekomet mig löjeligast, jag har hört det i städerna af både köpmån och handtverkare, som gifwet jorden och ibland lusten, och ännu orimeligare ting, sulden til slåt handel och ringa framgång med handasflogder. En gammal peppare, som i sin ålderdom blifwet frögare, talade om Angelands och Hollands fruktbarhet; och, ehuru han mådde rätt wål, beklagade han doch, at han ej blifwet där qwar, då han där tilbragt sin ungdom och sina mesta manliga år. Jag slog

flög af hans försmädelse mot sit fädernesland, därmed, at jag frågade, om han icke gjort wäl emot sig sjelf, då han, med de pengar han förtjent i andra länder, satt sig ned bland sina slågtingar. Han swor, at han kom hem med knapt 50 Gylben från Amsterdam, och fick en hustru, som ifrån den tiden hederligen födt honom; men at Sverige ändå war et uselt land.

Slutet nästa gång.

Korta Lärda Nyheter.

Gamla Sanningar i Ny Drägt, af Herr Professor Nicander författade, finnas nu til köps här i staden. Det har länge waret twist underkastadt, huruwida Swenska och Tyska språken medgifwa de så kallade hjälte-versar. Den Westerswiske Swanen, det är Författaren til förenämnda lilla poeme, sjunger ej nu första gången, som Hesioder och Maroner, känd i långre tid af witra hjälte-förfst. Doch lærer Herr Författaren ej frångå, hwad flere med mig sunnet, at Heroiske versar swärligen lyckas i och med Swenskan. Meningen är: om språket skal hafwa sit bestånd, Archaismen, eller det utslitna wirket, utmönstras, åtminstone ej öfweralt inflickas; fruktar jag, at Swenska hjälte-bygnaden aldrig upstiger, och den som upstiget ramlar snart öfverända. Mögeliq är, at Herr Professor Nicander räknar det äldsta timret för det bästa; men härifår han näpligen medhållare. Swedbergianismer

tålas nu aldrig i witter obunden Swenska: ho
 Friswer nu werldene, omskiftligt, entones,
 Gudi, willone, tungona, bedrägelig ord,
 och så widare? Bör då poesien, som gerna prä-
 lar med nymodigare smycken, göma så föråldrade,
 til åfventyrs och oägta, clenodier? Månne icke
 vår poetiske kämpe, därest han wil, lätteligen
 öfwerwinner swårigheter, som nyare Swenskan
 framsätet? Mångden af des hjälte-versar ful-
 tygar ju detta. Til bewis wil jag här och där
 utrycka några flor, af hwilka en Nicander lätte-
 ligen igenkännes. Läs uti Andra Delen v. 349
 och 357.

Lylligt Rike det är, där Konung födes i Riket.

Ständers eniga slut är Lag för selsive Regenten.

Och at ingen må, desse versar til trots, inwända,
 huru blott enstafwiga ord uti hwilan uptäckas,
 hwilket de gamle Romare merendels undwiket;
 så wil jag nu framsöra en här af hjälte-versar,
 som lätteligen kulslå så swaga fästen. Låner hit
 edra poetiska öjon, alle j som hafwen dyliska.
 Jag börjar med versar, tague ur första delen:

Hästen plöja begår, med sadel en ore beprydas.

Rösten tappar utaf, ju mer man tappar af åren.

Östra begås de fel, som mest man söter at undfly.

Wett är söga bewändt: för mutor en åsna befordras.

Lårdom gifwe beröm; men pengar göre det icke.

Döden skonar ibland en gammal, sjuklig och ortlös.

Hatten blåser utaf, för stor och wider i karmen.

Om ej mångden af versarne finnas så trångt, och
 efter yttersta noghet, liksom inspårade i sig sels-
 we;

we; så klinga de öfrige dåröve ej illa. Swad säger wår Nuctor om mössan? Wi hörde des tankar om hatten.

Mössan göre man ej för trång och liten om örat.

Tänk, at ännu smärre meubler fått äfwen sin målning i desse versar! Uti Andra Delen, v. 197, läses, fast icke så wäl gifwet:

Dwasten i förstone wäl, på slutet sopar han illa.

Sluteligen får jag lägga til, rörande samme Författares Tyske Heroiske versar, 300 til antalet, at hela Tyskland ej kan upwisa något dylikt, efter Latinska strångheten inråttadt, mästernprof. Man wil och hoppas, at språket härwid finner sin Skadeslöshet, om et eller annat afhugg ej ogunstigt anses.

Kundgörelser.

Uf Herr Cantzli-Rådet och Ridbaren Jhres Swenska Dialect-Lexicon finnas några så exemplar uti Winbergsta bokståndet, och kosta på postpapper 4, på trykpapper 3 Daler S:mt.

Uti Bokbindaren Lundbergs bod på torget såljes, under marknaden, et parti nya Fransösta, Swenska och Tyska böcker för billigt pris.

De som hafwa någon fordran, eller skuld uti saliga Madame Rises sterbhus, tåktes, inom slutet af denne månad, gifwa dårom nödig under-rättelse hos K. Lif-Medicus, Herr C. D. Engelhardt; emedan man är sinnad, at Skyndsamligent utreda sterbhuset, och försälja egendomen.

Et,

Et, på Hakestöhl, midt för Kyrkoby gästgifsware-gård, å en holme, benämnd Kieholmen, under Ransön, och ungesår en half mil norr om Brattön, välbeläget och inrättadt sill-salteri, bestående af sille-bod, af några och 40 alnars längd samt 15 alnars bredd inom knutarne, med saltbod för 250 a 300 tunnor salt, tillika med 2 kamrar, hwiika, med saltboden, äro upbyggde af timmer; samt et trankeferi med 2 st. innemurade koppar-kitlar, hwaruti kan kokas 4 och en half tunna sill, kommer til den mestbjudande at försäljas på bemalte Kieholme, där belägenheten, som är fördelaktig, och förmodas göra hogade köpare, kan desförinnan beses, den 22 dennes, som är Fredagen i nästa vecka, kl. 10 föremiddagen.

Om någon hittat et örhänge, som förleden Söndag på Kyrko-wägen råfode at borttapas, och densamma lemnar mig underrättelse därom, skal des omak och hederliga sinnelag med all tacksamhet förskyllas.

Hos Herr Hans Jacob Beckman finnes nyligen inkomna citroner, samt några pommeranser.

Den, som hafwer några saker at sända med Skepparen Jon Andersson til Stockholm, anmåde sig hos Skeps-clareraren Herr Thomas Carlsson, ju för des håldre, emedan Skepparen tänker den 26 i denne månad wara färdig at affegla.

Winsterne i Görheborgs Hospitals 27 dragning utbetalas nästa Måndag af Herr Handelsmannen Hans Bruse, hwaräst äfwen finnas lotter til 28 dragningen.